

шкодувати, що наставник не визнає свого «внеску», причому значного, у створення потенційно конфліктної ситуації.

Неправильне педагогічне спілкування породжує страх у тих, хто навчається, непевність, ослаблення уваги, пам'яті, працездатності, порушення динаміки мови і як наслідок появу стереотипних висловлень, тому що в них знижується бажання й уміння думати самостійно, збільшується конформність поведінки. У кінцевому підсумку народжується стійке негативне ставлення до викладача, а відтак і до предмета, а інколи й до навчання взагалі.

Велике значення в оптимізації процесу спілкування має вміння викладача налагоджувати зворотний зв'язок, тобто одержувати інформацію про результати взаємодії. Людині, що позбавлена зворотного зв'язку зі слухачами, не відома їхня реакція, тому її мова може бути неприродною, невпевненою, переривчастою. Найчастіше викладач-початківець також не має зворотного зв'язку, оскільки його увага і сприйняття ще не натреновані на виділення і «схоплювання» найістотніших ознак стану аудиторії, він не вміє сприймати інформацію про те, як його розуміють слухачі.

Двосторонній зв'язок оратора зі слухачами завжди актуальний, коли маєш справу з живою аудиторією. Якщо виступ має для аудиторії інтерес і вона жваво реагує на нього, якщо оратору вдається захопити своїх слухачів і встановити з ними зворотний зв'язок, то тоді він служить не тільки для контролю за сприйняттям лекції. Відчуваючи підтримку і схвалення аудиторії, оратор здобуває в ній упевненість, натхненність, починає говорити ще краще, ще виразніше й переконливіше.

Досвідчений викладач миттєво здійснює декодування й осмислення інформації, що надходить до нього (вираз обличчя, міміка, інтонація, поза, жести) від численної аудиторії, настільки ж швидко робить висновок про стан, побажання, чекання, розчарування слухачів і на підставі цього коригує власну поведінку, тобто зворотний зв'язок виконує в процесі міжособистісного сприйняття інформаційну і саморегулювальну функції.

Отже, мистецтво спілкування є важливим складником оцінювання діяльності учнів, що є, з одного боку, каналом зворотного зв'язку між педагогом і учнями, а з іншого — актом взаємодії між ними. Оцінюючи роботу того, хто навчається, педагог транслює йому власну думку про цю діяльність, тобто справляє зворотну дію на того, хто вчиться, і цим мотивує його дальшу активність, а також впливає на взаємодію між учнями (за допомогою впливу на їхню змагальну активність).

До основних організаторських дій педагога відносять різні форми спонукання учнів до певної діяльності (прохання, поради, побажання, вказівки, зауваження, вимоги і т. ін.).

Найчастіше застосовуваною формою спонукання є педагогічна вимога, в якій задаються

форми діяльності і яка спрямована на формування прагнень у того, хто навчається, до досягнення цілей навчання певними засобами.

Ступінь обов'язковості, владності, імперативності, з яким висувається вимога, свідчить про рівень вимогливості викладача. Крайні варіанти вимогливості (надмірно завищені, тобто надто авторитарні й імперативні або вкрай занижені — ліберальні) однаково згубно впливають на кінцеві результати навчання.

У разі завищених вимог у тих, кого навчають, наростає опір, психічне напруження чи навіть відмовлення від продовження діяльності і спілкування. Коли ж вимоги занижені чи зовсім не висуваються, то для учнів губляться зовнішні опори організації ними власної діяльності.

Тому оптимальна міра вимогливості як особлива форма керування людьми має співвідноситися з конкретною ситуацією навчання, а також із психологічними особливостями тих, хто навчається.

Від форм і способів пред'явлення викладачем педагогічних вимог залежить ставлення до нього студентів, його авторитет, а також ставлення студентів до його предмета та процесу навчання в цілому.

Н. С. ВІТВИЦЬКА, І. Ю. ЧУМАКОВА, кандидати екон. наук, доценти кафедри аудиту КНЕУ

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ»

Метою проведення практичних занять з дисципліни «Державний фінансовий контроль» є підготовка студентів до самостійного здобуття знань і творчої праці над теоретичним матеріалом за темами курсу, до вияву інтелектуальних можливостей у майбутніх фахівців з обліку, контролю і аудиту.

У ході практичних занять з елементами проблемного навчання студенти засвоюють чинні стандарти державного фінансового контролю, ознайомлюються з методикою й організацією контрольно-ревізійного процесу та особливостями прийняття рішень за результатами проведення контрольних заходів.

Важливу роль відіграє навчально-методичне забезпечення практичних занять. Стосовно дисципліни «Державний фінансовий контроль» таке забезпечення має включати не тільки підручники з практичними завданнями, а й основні законодавчі акти і нормативні документи до